

Deres ref: 19/1187

Vår ref: HPR

Dato: 31/10-2019

Høringsuttalelse - Åpning av område for fornybar energi til havs og forslag til forskrift til havenergiloven

Norsk Industri setter pris på at Olje- og Energidepartementet jobber aktivt for åpning av havområder for fornybar energiproduksjon til havs. Dette kan bidra til å redusere utslipp i tråd med Parisavtalen, nasjonale mål og EUs dekarboneringsstrategi. Det er avgjørende at satsingen har en industriell tilnærming, altså bygges på bedrifters og norske myndigheters erfaringer fra god ressursforvaltning og industriutvikling innenfor kraftproduksjon, maritim virksomhet og verdikjeden olje og gass. Dette vil gi arbeidsplasser, innovasjon og verdiskapning og ikke minst bidrag til å kutte utslipp raskt i tråd med klimautfordringen. Vi starter med å gjenta fem prioriterte innspill fra Norges Rederiforbund og Norsk Industri som ble overbragt statsministeren i møtet i Bergen 17. september til regjeringens videre arbeid med havbasert vindkraft:

1. Etablere en klar og tydelig nasjonal målsetting for å utvikle Norge som energinasjon spesielt innenfor ny fornybar energi
2. Etablere et rammeverk og konsesjonssystem som bidrar til at vi legger til rette for en rask og effektiv utvikling av et ledende hjemmemarked
3. Etablere rammeverk som sikrer bredt aktørmangfold og markedsmessige rammebetingelser som gjør det attraktivt å investere i havvind i Norge
4. Etablere en nasjonal sektor avtale mellom næringsliv på land og hav, sammen med myndigheter, virkemiddelapparat, forskningsmiljøer og øvrige deler av klyngen som sikrer at vi bygger opp industri, kompetanse, arbeidsplasser og eksporterbar teknologi for (flytende) havvind. Inspirasjon kan hentes fra UK Sector Deal Offshore Wind
5. Innen sommeren 2020 bør alle konsesjons- og rammevilkår være avklart fra regjering og Storting.

Norge bør ta lederskap innen utvikling av flytende havvind, men det krever at vi snarest får på plass en helhetlig strategi med et klart mål om å etablere et hjemmemarked. Overgangen til et lavutslippssamfunn er helt nødvendig, og det innebærer store næringsøkonomiske muligheter. Norske myndigheter og industribedrifter kan og må bidra til et nasjonalt og globalt lavutslippssamfunn. Gjennom Parisavtalen har verdens land forpliktet seg til å stanse den globale oppvarmingen før den når to grader, og helst ikke mer enn 1,5 grader. Da må globale CO₂-utslipp reduseres med 80 – 90 % innen 2050. Og mye må gjøres før 2030, det haster med å redusere utslipp.

Norge er i dag en av verdens ledende havnasjoner, og vi råder over havareal som er mer enn fem ganger større enn vårt landareal. Vindressursene i disse områdene er blant de beste i verden, og er nær store markeder og behov for fornybar energi. Olje og gass, maritim og sjømat står for nesten 70 % av våre eksportinntekter.

Vår sterke posisjon innen maritim, offshore og landbasert industri må nå videreføres, slik at vi kan ta en lederrolle i utviklingen av flytende havvind og jobbe for høyere markedsandeler innen bunnfast vind. Norske bedrifter har lang erfaring i omstilling og utvikling, og vi har konkurransedyktige miljøer innen prosjektplanlegging, prosjektgjennomføring og drift i stor skala. Dette bør bidra til at Norge setter en global dagsorden på temaet hav og bærekraftig forvaltning i tråd med regjeringens satsing.

Bunnfast havvind er i dag kommersielt et multimilliardmarked, der deler av norsk industri og rederinæring deltar. Men de fleste havvindressursene internasjonalt ligger på dyp hvor bunnfast havvind ikke er aktuelt, og er dermed en energikilde med stort potensial for alle land i verden med bratte sokler og store havdyp. Det er relevant både med bunnfast og flytende, og det internasjonale energibyrået IEA anslo nylig at det frem mot 2040 vil bli investert 1000 milliarder dollar i havvindutbygginger, med Europa og Kina som de to store vekstregionene.

Potensialet for norsk verdiskaping innen strømproduksjon fra flytende hav-vind er meget stort, da leveransene og tjenestene mot dette er veldig lik vår offshore-erfaring og teknologier. Dette gjelder i stor grad bunnfast også, og det er i dag bunnfast vind som klart dominerer markedet i volum. Parallelt med utvikling av flytende vind, må det jobbes med å øke markedsandelen innen bunnfast-området. Mange av komponentene, teknologiene og oppgavene er anvendbar fra olje- og gass-erfaringer. Stikkord er installasjon av fundament, forankringssystemer og vindturbiner offshore, drift og vedlikehold, kabler, engineering og design for offshore, utvikling av nye fartøy, fortøyning, subsea-stasjoner osv. Dette er i realiteten en enorm mulighet til å videreføre vår opparbeidete oljekompetanse til industriell anvendelse i fornybar-sektoren. Norge har også god erfaring med systemtenkning, og norske ingeniørmiljø vil kunne sammenstille havvind med gode løsninger for lagring og distribusjon av kraft til brukerne. En premisse er at vi raskt kommer på banen med vindparker i Norge der norsk industri kan høste erfaringer med skalaproduksjon, industrialisering og skape effektive fabrikkasjons- og gjennomføringsmodeller.

Men det trengs altså erfaring, læring og marked her hjemme å referere til. Hywind Tampen er et eksempel på et prosjekt med teknologiutvikling og skala. Industrien trenger et langsiktig og forutsigbart hjemmemarked for å oppnå kostnadsreduksjoner og læring gjennom konkrete prosjekter og helst en "pipeline" med hav-vindparker. Dette medfører at det også vil være ønskelig med jevnlig åpning av nye områder fremover utover de 2(3) som åpnes nå. Slike prosjekter vil tjene som en viktig referanse for norske aktører på eksportmarkedet. Et fravær av hjemmemarked vil være en barriere for etablering og/eller vekst for bedrifter. Innenfor havvind kan Norge utgjøre en vesentlig global forskjell for reduserte klimagassutslipp. Som EØS-land med spesielt forhold til EU, er det ekstra viktig at Norge på relevante områder bidrar i Europa jamfør EU sin dekarboniseringsstrategi. Havvind vil kunne ha en langt større effekt for Europas og klodens klimagassutslipp enn elbiler. I likhet med CCS, blir dette et område der Norge kan og bør ta en ledende rolle. Det vil kunne opprettholde, videreutvikle og skape mange tusen arbeidsplasser, og skape verdier for bedrifter og samfunn.

Norge har 97% fornybar strøm i nettet fra vannkraft, og vi har en fornybarandel på ca. 70% av totalt energiforbruk. Med bakgrunn i den massive elektrifiseringen som vil komme og klimatiltak i industrien, slik som CCS, er det fremdeles et behov for mer fornybar strømproduksjon i Norge. Vi ser likevel ikke for oss at flytende vindkraft vil bidra vesentlig inn i den innenlandske kraftforsyningen på det nåværende tidspunkt. Men det vil kunne være eneste mulighet i en tidlig fase for avsetning av strømmen. Det kan for eksempel løses med radialer til land som beskrevet i høringsnotatet der strømmen dedikeres prosessindustribedrifter på land eller behandlingsanleggene for olje eller gass. Altså en øremerking av strømmen. Potensialet for vannkraft og landbasert vindkraft vil av kostnadsmessige hensyn gi det vesentlige bidraget.

Utvikling av havvind generelt er et viktig bidrag til å erstatte energiproduksjon basert på kull både i Europa og resten av verden. Ifølge EU-kommisjonen trenger EU mellom 240 og 450 GW med havvind for å nå målet om netto nullutslipp. Strømproduksjon fra flytende havvind har også stort potensial knyttet til elektrifisering av offshore olje- og gassinstallasjoner, produksjon av hydrogen offshore (energilagring og energibærer. Norge har en betydelig "hydrogenklynge" allerede), som energiforsyning til skip, fartøy og rigger og flere anvendelser som eksempelvis havbasert oppdrett.

Betalingsevnen for strøm er langt større fra aktører til havs, og det vil være en fordel å ha strømproduksjon nær plattformer, installasjoner og fartøy offshore. Norsk Industri mener det er galt å ta utgangspunkt i at all strømproduksjon fysisk og kommersielt skal til nettet på land, her bør man tenke at strømmen går mer dedikert til industrielle formål og til eksport og utslippsreduksjoner heller enn for å forsyne ordinære markedet i Norge. Norsk Industri jobber nå med å kartlegge mulige kunder for en havvindpark til sjøs, sammen med flere av våre mest kompetente medlemmer. Vi vil søke å innhente mest mulig informasjon om hvor store mengder ulike kunder "til havs" kan ta innen hvilke år under ulike forutsetninger. Å koble oss på grid til havs til naboland er også et alternativ. Innen året vil vi oversende OED resultatene av vår foreløpige kartlegging, med hensikt at departementet kan ta utredningene videre mot fullstendig kartlegging. Norsk Industri mener dette er nødvendig for å oppfylle vårt innspill til statsministeren.

Det er godt kjent hvordan en stor satsing bidrar til kostnadsreduksjoner gjennom skalafordeler, teknologiutvikling og læring. For eksempel har, ifølge Irena, solcellemoduler blitt 80 % billigere siden 2009, vindturbiner er halvert i kostnad i samme periode og vindparker og solparker på land opererer nesten uten støtte (og til dels uten). Utbyggere av havvind i Europa har levert bud for prosjekter som skal bygges på 2020-tallet hvor det ikke kreves noen subsidier. En slik utvikling er forventet også på flytende hav-vind, men det krever altså volum på satsingen og et marked hjemme.

For at flytende skal få samme utvikling som sol og bunnfast, der det etter hvert ikke er behov for subsidier, trengs det tilrettelegging fra myndigheter for ønsket utvikling gjennom rammebetingelser og bruk av ordninger som ENOVA, NOx-fond, programmer hos Forskningsrådet osv. Starthjelp, tiltakspakke med mere kan være relevant, og dette må være ett av temaene i den nasjonale sektoravtalen. Industriaktørene kan ikke pålegges å bygge hele infrastrukturen, men brukere må betale tariffen over tid i driftsfasen mens myndigheter må stå for infrastrukturen for strøm. Dette er en investering i arbeidsplasser og miljø som de neste generasjoner vil nyte godt av, og det vil være god samfunnsøkonomi.

Men på den annen side, en utredning Menon utførte høsten 2019, baserte seg på at all strøm skal inn på land i Norge, noe som er en ytterposisjon i forhold til den kartleggingen vi nå foretar. Med den raske forventede teknologiutviklingen og pågående kostnadsreduksjoner, samt med mulighet for flere avtakere av strømmen, så er sannsynligvis estimatet for støtte i Menon-caset altfor høyt. Den samfunnsøkonomiske breakeven-analysen vil således bli mye gunstigere for Norge. En kostnad vil uansett på grunn av dynamikken i markedet over tid være klart degressiv.

Vi anser et mål på 10 prosent andel for norske selskaper i det globale havvindmarkedet innen 2030 som både realistisk og ambisiøst. For å sette industrien i stand til å konkurrere internasjonalt er et aktivt hjemmemarked en forutsetning. Det er dette hjemmemarkedet Norsk Industri nå utreder. Målsetting for norsk sokkel mener vi bør settes til 3 gigawatt installert kapasitet innen 2030.

For bedriftene haster det med å sikre helt grunnleggende rammebetingelser i Norge for å realisere vindkraftutbygging til havs som områder hvor vi kan bygge ut vindkraft, konsesjonsvilkår, skattemessige vilkår, øvrig regulatorisk rammeverk, søknadsprosess og incentivordninger som sikrer industriell satsing. Skal norsk industri komme i posisjon til å ta markedsandeler globalt så haster det med å komme i gang, og industrien er nødt til å øve seg før kostnadene faller. Det er en forutsetning for å komme raskt i gang av det etableres tilstrekkelig attraktive incentivordninger i startfasen.

Til selve forskriften og lov-forslaget ønsker Norsk Industri dialog fremover for å bidra til at de 5 punktene oppnås, og at det faktisk blir bygget vindparker i Norge. Det gjelder spesielt punkt 4 om en sektoravtale. Norsk Industri har erfaring med sektoravtaler som garanti for at det faktisk skjer noe gjennom at Staten forplikter seg innenfor rammebetingelser og industribedrifter forplikter seg innenfor disse rammevilkårene å gjøre investeringer.

Det er selvsagt naturlig å se til regulering av petroleumsvirksomheten når det gjelder mål om langsiktig og bærekraftig forvaltning til det beste for det norske samfunn også for havvind. Bruk av et kvalitativt regime (skjele til metodikk for PUD-prosess) med kriterier for å kvalifisere aktører heller enn auksjonsprinsipp. Auksjon vil hindre oppbygging av og en videreutvikling av den norsk-baserte leverandørindustrien til hav-vind. Det er viktig med et bredt aktørmangfold ref vårt punkt 3. Prosjektene må levere konsekvensutredning knyttet til miljø, klima, påvirkning på andre næringer og samfunnsmessige virkninger, herunder lokale, regionale og nasjonale ringvirkninger som kan være interessant å vurdere.

Det bør være mulig å finne gode løsninger som tar hensyn til annen aktivitet i områdene, og kanskje kan det være felles interesse av å ha strøm- og annen energi-forsyning til havs til mange ulike brukere. Det anbefales at kriterier brukes, eller at myndigheter på annen måte sørger for at det ikke blir tildelt areal til aktører som ikke har tenkt å bygge ut eller ikke har de rette forutsetninger til å ta en slik rolle. Det er ikke gitt at TFO og åpningsrunder er den beste modellen. Det kan være gode grunner til å vurdere prosjekt for prosjekt, både av hensyn til gjennomføringstid, at usikkerheten om ressursene slik det er i petroleum ikke er tilstede og fordi aktørbildet er mye bredere enn innenfor petroleum.

Norsk Industri støtter vurderingene om arealene, og støtter åpning av Utsira Nord og Sandskallen Sørøya Nord. Vi anbefaler at man også åpner Sørlege Nordsjøen, siden det er viktig å komme i gang i større skala. Sørlege Nordsjøen peker seg ut fordi det er kortest vei til markedet i Europa og egnet både for bunnfast og flytende hav-vind. Flere områder bør utredes gjennom strategiske konsekvensutredninger fremover, med sikte på åpning. Dette trengs for å oppnå ønsket volum i GW-klassen fremover ref nasjonale og EU sine mål. Industrien trenger en "prosjekt-pipeline".

Havvind er i dag et av verdens store klimareduserende tiltak, ettersom den skaffer mange land sårt tiltenkt krafttilgang, som attpåtil er fornybar. I flere land som Tyskland, India og Kina er det dokumentert at denne også erstatter kull. De totale investeringene innen havvind (CAPEX og OPEX) er i området 350 milliarder kroner årlig. Og markedet vokser stadig, nå med gradvis innfasing av flytende havvind parallelt med videreutvikling av bunnfast havvind. Norsk Industri vil at norsk olje- og gassbasert leverandørindustri skal kunne videreutvikles ved at den kan ta større markedsandeler innen bunnfast havvind, og at vi særlig innen flytende havvind kan ta langt større markedsandel. Vi ser havvindparker i Norge som en viktig forutsetning for å realisere dette. Samtidig ser vi at Norge som havnasjon har masse å bidra med av forvaltningskompetanse som kan bygge oppunder videre utvikling av havvind internasjonalt, som ledd i Norges internasjonale klimabidrag.

CCS og havvind er to store områder der Norges totale kompetanse, industrielt og som land, i årene fremover vil kunne sette Norge sterkt på kartet som et pådriverland i konstruktivt arbeid som bidrar til klimareduksjoner kombinert med nye sysselsettingsmuligheter.

Med vennlig hilsen
Norsk Industri

Knut E. Sunde
Direktør